

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

OKTOBER 6 • 2014

En kunglig gåva till vår kung – unik minnesmedalj i guld
Numismatisk helg i Helsingfors – unionsmöte och
Numismatiska Föreningen i Finlands 100-årsjubileum
Fakta om Sveriges nya mynt och sedlar

Pris 30 kr

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens och Kungl. Myntkabinettets hemsidor:
www.numismatik.se – www.myntkabinettet.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.
På hemsidorna kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

1/12 sida
47 x 50
mm
250 kr

1/8 sida
72 x 50
mm
350 kr

1/6 sida
47 x 105
mm
400 kr

1/4 sida
72 x 105
mm
600 kr

1/2 sida
151 x 105
mm
1 200 kr

Helsida
151 x 214 mm
2 000 kr
2:a och 3:e
omslagssidan
2 500 kr
4:e omslagssidan
5 000 kr

SNT har låga annonspriser även 2014

Annonsen på årsbasis får dessutom 20 % rabatt!

Behöver du professionell formgivare till din annons?

Kontakta: annons@numismatik.se

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning

Radannonser: enskilda SNF-medlemmar erbjuds **gratis annons** med högst tre rader att köpa, sälja eller byta samlarobjekt

Annonsen som inte är förenliga med SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs

Innehåll SNT 6 • 2014

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
En kunglig gåva till vår kung [medalj]	124-125
Numismatisk helg i Helsingfors – unionsmöte och NFF:s 100-årsjubileum	126-128
Fahnehilmare, carpelaner, knorrningar, platar	128
Svenska och danska myntauktioner kring år 1900	130-131
SNF:s årsmöte 2014 i Lund	132-133
PANTHEON – en världsomspännande samlaradressbok 1913	134-135
Fakta om Sveriges nya mynt och sedlar	136-137
2 öre sm – ett stampprov?	139
Myntoffer vid thailändska altare	141
Anonyma medlemsavgifter	141

FASTA RUBRIKER

Pressklipp 1792. Falsa krigsmynt i omlopp	129
Lokala numismatiska föreningar och myntklubbar i SNF	131
Frågespalten. G:3 på pollett eller bricka?	137
Auktioner & Mässor	138
Litteratur till försäljning hos SNF	140

OMSLAG

Unik guldmedalj överlämnad till kung Carl XVI Gustaf av kungen av Thailand när denne firade sitt sextioåriga regeringsjubileum i juni 2006 i Bangkok. Medaljen är av guld med inslag av emalj. Diameter 60 mm. Konstnär: Chatinun Jivaluk. Närmare beskrivning ges av Lars O. Lagerqvist i artikeln på sidorna 124-125.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b
11522 Stockholm
Tel. 08 - 667 55 98
Måndagar

kl. 10 - 12 och 13 - 16
Fax 08 - 667 07 71
info@numismatik.se

Plusgiro 150007 - 3
Bankgiro 219 - 0502
Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby
monica@numismatik.se

PRENUMERATION

200 kr / år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt
Kom ihåg att
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
*Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning* samt
*Sven Svenssons stiftelse för
numismatik*.

Redaktionen ansvarar inte
för ej beställt material.
Texter och bilder i SNT
lagras elektroniskt och
publiceras som pdf på
SNF:s och KMK:s hemsidor.

Den som sänder material till SNT med-
ger elektronisk lagring / publicering.

TRYCK

Kaigan

ISSN 0283-071X

HÖSTEN 2014

Föreningens aktiviteter

OKTOBER

- 29 FÖRENINGSKVÄLL
Plats Banérgatan 17
18.00 DISKUSSIONSAFTON. Tag med er ett numismatiskt ämne att ta upp till diskussion eller ett föremål som ni vill berätta om. Föreningen bjuder på enklare förtäring.

Föreningskväll
29/10

DECEMBER

- 3 JULFEST
Plats Banérgatan 17
18.00 Föreningens traditionella julfest med glögg, lussekatter och julgodis. En mindre julauktion kommer att genomföras med enklare material ur Sven Svenssons samlingar. Någon förteckning sänds inte ut i förväg. Kontant betalning vid auktionstillfället.

Välkomna!

SNT FINNS PÅ FACEBOOK

Kungl. Myntkabinettets verksamhet

KUNGL. MYNTKABINETTET

Med start onsdag 17 september ger våra föreläsare inspirerande aspekter på ekonomiska frågor – ibland med ett historiskt perspektiv och ibland med aktuella samtidsfrågor i fokus. Den 5 november kl. 18.00 föreläser Cecilia von Heijne om *Ett mynt ett land? Om pengar och territoriella gränser ur ett penninghistoriskt perspektiv*.

Börja kvällen med en värmande soppa från Myntkrogen, vilket ingår i priset 85 kr. Alla föreläsningar börjar kl 18.00 och soppa serveras kl. 16.30 - 18.00.

Och varför inte besöka våra populära jazzluncher i höst?

Se även hemsidan www.myntkabinettet.se

KMK FINNS PÅ FACEBOOK OCH TWITTER

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlaplan; buss 4, 44

Kansli: måndagar kl. 10 - 12, 13 - 16

Stängt: midsommar - 1 september; jul- och nyårshelgerna

www.numismatik.se

KUNGL. MYNTKABINETTET

Adress: Slottsbacken 6, Stockholm. T-bana Gamla stan; buss 2, 43, 55, 59, 76

Utställningar: måndag - söndag kl. 11 - 17

Numismatiska boksamlingen: torsdagar kl. 13 - 16

www.myntkabinettet.se

TUMBA BRUKSMUSEUM

Adress: Sven Palmes väg 2, Tumba. Pendeltåg Tumba; buss 725

Utställningar: sept. - april, lörd. - sönd.; maj - aug. tisd. - sönd. kl. 11 - 16

www.tumbabruksmuseum.se

En kunglig gåva till vår kung

Av Lars O. Lagerqvist

Firandet av kungens av Thailand sextioåriga regeringsjubileum 2006 i Bangkok. Medalj överlämnad av denne till H. M. Konung Carl XVI Gustaf vid festligheterna. H. M. Konungens samling. Guld och emalj. Diameter 60 mm. Konstnär: Chatinun Jivaluk.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

DEN MEDALJ SOM BEHANDLAS här ligger i H. M. Konung Carl XVI Gustafs samling. Den kom dit i början på hösten 2006 överlämnad av H. M. Konungen själv och lades in i Hans samling. Författaren var då konungens medaljvärdare och såg till att den katalogiserades i min dator och fotograferades på Kungl. Myntkabinetet. Tanken var att publicera den ganska snart men andra saker kom emellan. Det bidrog nog också att mina kunskaper i thai-språket är begränsade, för att uttrycka sig milt.

Men låt oss nu gå in på den märkliga medaljen, som är unik (ett ord som jag anser vara mycket missbrukat men denna gång råkar vara korrekt).

Kungligt jubileum 2006

Sommaren 2006, närmare bestämt den 9 juni, firade den mycket omtyckte kungen av Thailand, Bhumibol Adulyadey Rama IX, sitt 60-åriga regeringsjubileum. Han hade blivit kung redan 1946 när den dåvarande regenten mördats eller begått

själv mord (aldrig fullt utrett). Både han och företrädaren var söner till prins Mahidol, som var son till kung Chulalongkorn Rama V den store (1868-1910), den som moderniserat Siam, som Thailand då hette, och besökt Stockholm och Oscar II sommaren 1897.* Chulalongkorns fader hette Mongkut Rama IV (regerade 1851-1868), i våra dagar mest känd från musikalen *The King and I* år 1951, film 1956.

Den unge Bhumibol föddes år 1927 i USA, Cambridge, Massachusetts. Han var arton år när han blev kung 1946. Kung Bhumibol kröntes 1950 och gifte sig samma år med Sirikit, en kusindotter. Kungen och drottningen avlade 1960 statsbesök i Sverige. Vårt eget kungapar har besökt Thailand flera gånger, statsbesök ägde rum 2003.

Medaljen

Regeringsjubileet 2006 var magnifikt. Tretton regerande monarker, flera med sin äkta hälft, deltog personligen och av de bortåt totalt tjugofem sände

nästan alla medlemmar av sin familj. (Kungen av Saudiarabien uteblev av hälsoskäl, kungen av Nepal på grund av oroligheter i landet.) Den stora banketten ägde rum 13 juni 2006. Vid detta tillfälle fick vår kung sin medalj, som vi skall beskriva här.**

Åtsida: Tre cirklar mellan vilka tre thailändska dekorativa element; i den översta cirkeln ses kungens kröning 5 maj 1950 och texten talar om att den ägde rum i Paisarn Thaksin Kungliga Tronsal (Stora Palatset); den nedtill åt vänster visar kungen med en kamera kring halsen och hållande en karta och en penna, med vilken han gör anteckningar under samtal med en bonde i nordöstra provinsen; den till höger är från samma tillfälle men vi ser fler bönder på bilden. I mitten inom en päronformad avgränsning det officiella emblemet för det 60-åriga jubileet, avsett att placeras i mitten på en fana. Det visar kungens monogram (på thai) i cirkel, den gula färgen (som inte syns tydligt på bilden) syftar på kungens veckodag då

han föddes, en måndag, vars färg är gul. Emblemet hålls av gudasymboler.

Frånsida: Överst och nederst dekorativa thailändska symboler. Däremellan The Sixtieth Anniversary Celebrations of / His Majesty's Accession to the Throne / 9th June, 2006 följt av till vänster Thailands flagga, till höger Sveriges, bägge utförda i emalj, varunder His Majesty King Carl XVI Gustaf. *Randen* är slät.

Medaljen är präglad i guld, väger 188 gram, mäter 60 mm i diameter och håller minst 22 (troligen 23) karat.***

Vad beträffar konstnären vet författaren att åtsidans mittemblem pryder den flagga som användes vid 60-årsjubileet och som godkänts av H.M. Konung Bhumibol själv bland tolv förslag. Den har ritats av konstnären Somchai Supalakumpaiporn, anställd vid Kungl. Thailändska Kulturdepartementet (Fine Arts Department).

Den som är ansvarig för medaljens design är (Mr.) Chatinun Jivaluk (född 1968). Det har tillverkats 29 exemplar vid the Mint of Canada. Av dessa har 28 exemplar delats ut till

Vårt kungapar hälsar på det thailändska. H. M. kung Bhumibol bär det thailändska kungahusets Chakri-orden, en engradig orden instiftad år 1882.

Vår kung bär Rajamitrabhorns-ordens storkors och gula band med vita ränder, likaså engradig men instiftad 1962; man skymtar också Chakri-ordens kedja vid kragen.

Drottning Silvia bär Chula Chom Klao-ordens 1. klass (= storkors); denna orden har sju klasser och är instiftad år 1873. ***

FOTO: THAILÄNDSKA HOVET.

gäster vid firandet av 60-årsjubileet och ett har ställts ut vid Rangsit Mint (Kungliga Thailändska Myntverket, som ligger norr om Bangkok). Emalj-

eringen har utförts i så kallad trefaldig cameoteknik.

Detta är alltså ett av de sällsynta men inte unika exemplen på en medalj som rimligtvis är unik i sig själv, alltså endast framställd i ett enda exemplar. Den som får audiens hos H. M. Konungen kan återfinna den i en glasmonter i väntrummet.

* Se härom L. O. Lagerqvist, I. Wiséhn och N. Åberg: *Kung Chulalongkorns besök hos kollegan Oscar II i Sverige 1897 – och vad som sedan hände*. Kungl. Myntkabinettet. Stockholm 2002. – Kungen och tre av hans söner reste sedan upp till Norrland. En väg vid Indalsälven bär hans namn. Den thailändska paviljongen "King Chulalongkorn Memorial Building" i Utanede i Ragunda kommun invigdes 1999.

** För hjälp med beskrivningen tackas numismatikern J. A. Aamlid, som numera delar sin tid mellan Norge och Thailand, och för upplysningar om medaljens tillverkning f.d. direktören för Thailands nationalmuseum (Mrs.) Somlak Charoenpot.

*** För dessa uppgifter tackar jag ordensintendenten Tom Bergroth, som numera också har befattningen som H. M. Konungens medaljvårdare.

Från festligheterna i Bangkok i juni 2006. De kungliga gästerna. I mitten kung Bhumibol och drottning Sirikit. På deras vänstra sida ses svenska kungaparet.

FOTO: THAILÄNDSKA HOVET.

Numismatisk helg i Helsingfors – unionsmöte och NFF:s 100-årsjubileum

Av Dan Carlberg & Curt Ekström

Efter ungefär tio minuters båtresa ut i skärgården klarnade bilden av den mäktiga fästningen – den vitkalkade kyrkan och de svartspräckliga murverken kontrasterade effektivt mot den klarblå vårhimlen. Framför de församlade numismatikerna låg Sveaborg, på finska *Suomenlinna*, Nordeuropas på sin tid starkaste befästningsverk. Den sista av de tre festdagarna under denna numismatiska helg bjöds gästerna på ännu ett härligt arrangemang, denna gång alltså med svenskminnen i skärgården. Låt oss emellertid börja där festligheterna inleddes.

Helgen 23-25 maj i år stod Helsingfors värd för Nordisk Numismatisk Unions möte samt Numismatiska Föreningen i Finlands 100-årsjubileum.

Fredag

På fredagseftermiddagen började programmet med ett besök på Finlands Banks myntmuseum. Gästerna hälsades välkomna av ordförandena för NNU och NFF, Pekka Säilä respektive Petteri Järvi, samt av Antti Heinonen, tidigare ordförande i NFF och känd bankman. Den senare höll en initierad presentation om motivval på sedlar. Presentationen tjänade som gott underlag inför den efterföljande genomgången av museets samlingar och specialutställningen om sedelkonst.

Vid kvällsmottagningen på kabinett Donator på Handelsgillet gavs ytterligare tillfälle för de tillresta gästerna att bekanta sig med varandra och med de finska värdarna. Smörgässnitar och tillhörande drycker förhöjde

Pekka Säilä, Antti Heinonen, Eva Ramberg och Klaus Selinheimo på Finlands Banks museum.

FOTO: CURT EKSTRÖM.

stämningen. Inför lördagens unionsmöte, för vilket var avsatt enbart två timmar, hölls ett förberedande möte på fredagskvällen för avstämning av de viktigaste frågorna. Mötet avslutades med en bättre middag helt i fältmarskalk Mannerheims anda.

Lördag

Lördagens unionsmöte på restaurang Sipuli leddes professionellt av ordförande Pekka Säilä. Av de genomgångna punkterna kan här nämnas att Norge kommer att vara Nordisk Numismatisk Unions värdland de kommande tre åren med Carl Henrik Størmer som ordförande. Frédéric Elfver blir redaktör för Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad (NNU) från och med årsskiftet och ska tillsammans med Magnus Wijk svara för NNU:s hemsida.

Lördagen fortsatte med ett besök

på Finlands nationalmuseum, som inryms i en väldig i nationalromantisk stil uppförd (1905-1910) stenbyggnad, lätt att hitta till tack vare sitt höga torn, ett av huvudstadens

Pekka Säilä överlämnar NNU:s ordförandeklubba till Carl Henrik Størmer.

FOTO: CURT EKSTRÖM.

landmärken. Här ryms, som många myntkännare vet, läkaren Herman Frithiof Antells (1847-1893) numismatiska samlingar. Den barnlöse Antell testamenterade sina tillgångar till "Finlands folk". Samlingarna bestod förutom av mynt i bland annat konstverk, etnografiska föremål och historiska dokument. Myntsamlingen finns permanent utställd i museet och gick att bese under besöket. Många av besökarna uttryckte stor uppskattning över samlingarnas ordnande och goda exponering, fjärran från ett "modernt" svenskt sätt att exponera, där fokus ofta lyfts från själva föremålet. För oss som är intresserade av de numismatiska föremålen är en sådan utställning en fröjd.

Besöket på nationalmuseet inledes med en välkomstkål utbrindad av Tuukka Talvio, chef för huvudstadens myntmuseum. Denna dag var nämligen den första för en utställning med föremål ur Antells samlingar som annars inte exponeras. Tuukka hade valt ut ett antal mycket sällsynta mynt och medaljer, vissa unika, ur gömmorna, vilka tillsammans med egenhändiga brev och dagböcker av den store donatorn skapade en god bild av honom och hans samlingar.

Efter ett kort uppehåll för lunch – i den vid det här laget stekheta värluften – var det dags för firandets själva kärna. På tredje våningen av restaurang Sipuli började Petteri Järvi med att välkomna Dr Roger Bland från

Curt Ekström överlämnar SNF:s gåva till Petteri Järvi.
FOTO: ANDREAS THOMASSON.

British Museum, som höll ett mycket intressant föredrag om arkeologi i England och Wales, och dess betydelse för numismatisk forskning.

Föredraget följdes av NFF:s utdelande av belöningar, där ett stort antal personer uppmärksammades för sina insatser numismatiken till fromma. Under tecknades glädje var stor när Kjell Holmberg från Uppsala kallades fram för att som ende icke-finländare mottaga Örnghjelmmedaljen och ett blomster ur ordförandens hand. Kjells studerande och publicerande inom ämnet medeltidsnumismatik fick därmed en välförtjänt belöning. Kjell var förstas mycket glad, vilken

glädje något förstärktes av att medaljen han förädrades faktiskt är det enda exemplaret i sitt slag präglad i silver! (Den kom även igenom säkerhetskontrollen vid flygresan hem efter ett konstaterande att det inte rörde sig om en landmina.)

Som avslutning på denna programdel presenterade Tuukka Talvio NFF:s jubileumsskrift, *Tutkimustaja Keräilyä – SNY 1914-2014*. För den icke finskspråkige har den sina begränsningar; förutom några sammanfattningar på engelska innehåller boken en artikel på svenska och en på engelska. Skriften tilldelades generöst samtliga mötesdeltagare.

Kjell Holmberg mottager Örnghjelmmedaljen av Petteri Järvi för sina numismatiska insatser.
FOTO: CURT EKSTRÖM.

Frida Ehrnsten och Tuukka Talvio under jubileumsbanketten.
FOTO: CURT EKSTRÖM.

Mötesdeltagare vid Kungsporten på Sveaborg.

FOTO: PEKKA SAILA.

Denna andra jubileumsdag avslutades med en mycket minnesvärd bankett på restaurang Sipuli. Förtäringmässigt inleddes den med en utsökt toast Skagen, vilken följdes av en smaklig oxfilé Chateaubriand med potatis-olivmuffins och mörk verjussås och avslutades med Crème Caramel. Som sig bör på en bättre tillställning framfördes musik till spisningen, i detta fall av stråckduon *Duo Festivo*. Även om mat, dryck och musikunderhållning inte lämnade något i övrigt att önska var det främst det trevliga, blandade nordiska sällskapet som etsade sig i minnet för framtiden. Det låg en varm och generös stämning över festligheternas alla dagar, närmast avspänt faktiskt utan att för den skull göra firandet mindre högtidligt.

Alla bankettmedtagare tilldelades NFF:s jubileumsmedalj framställd av konstnären Erkki Kannosto. Konstnären själv deltog vid jubileumsbanketten och gav i en presentation bakgrunden till medaljen.*

Jubileumsgratulationerna inleddes av undertecknad CE som representant för SNF, den äldsta numismatiska föreningen i Norden. NFF:s ordförande Petteri Järvi fick mottaga en uggla i konstglas av Mats Jonasson på Målerås glasbruk. Samtidigt föräddes Frida Ehrnsten av SNF Nils Ludvig Rasmussons stipendium samt

medalj och diplom för sina numismatiska insatser. Jubileumstal och gåvor följde sedan från övriga nordiska numismatiska föreningar och myntkabinett.

Söndag

Det är nu dags att återvända till inledningen av detta jubileumsreferat – utflykten till Sveaborg. Om man som turist tillbringar några dagar i Helsingfors bör det ogärna låta sig göras utan ett besök på den världsarvslistade fästningen. Efter Karl XII:s – särskilt för Finland – så plågsamma och långdragna krigföring och stormaktsväldets därmed sammanhängande svanesång samt hatarnas likaledes katastrofala krig åren 1742-1743 växte Ryssland i styrka och avancerade för varje svenskt bakslag närmare Stockholm geografiskt. Mot bakgrund av detta fattades beslut om att utanför Helsingfors anlägga en stark befästning, vars syfte var att hindra en befarad rysk, militär framryckning mot den svenska huvudstaden. Med början 1748 anlades så Sveaborg under kraftfull och engagerad ledning av Augustin Ehrensvärd. Vid krigsutbrottet med Ryssland 1808 stod norra Europas starkaste fästning med en besättning på 7000 man redo att hindra den ryska framryckningen. Detta lyckades också väl till dess att fästningens kommandant, Carl Olof

Cronstedt, dagtingade med ryssarna och hela besättningen avtågade utan strid och lämnade finska krigets trumfkort i fiendens händer. Med denna händelse beseglades troligen Finlands öde.

Nog om sorgliga historier – vi återgår till en solig i stället. Jubileumsfirarna fick, indelade i tre språkgrupper, ta del av Suomenlinnas historia under en halvannan timme lång rundvandring. Värmen var tryckande men efterlängtat för oss vårtrötta nordbor. Vandringens mödorna belönades nästan oförtjänt väl med en utsökt havslax, till vilken ordföranden Petteri Järvi passade på att avtacka jubileumsdeltagarna och därmed avrunda de tre festdagarna.

Vi kan bara instämma med en av våra medresenärer: — ”Den här helgen var det varmt i solen, men mest värmdes det i hjärtat.”

* Presenterad i *Finsk Numismatisk Tidskrift* 2014/3 på sidan 77.

Fahnehjelmare, carpelaner, knorringar, platar

DE HÄR INTILL BESKRIVNA så kallade *fahnehjelmarna* fick redan under samtiden sitt smeknamn efter kammarrevisionsrådet i Borgå, P. G. Fahnehjelm. *Långrockar* var en annan benämning och möjligen även *fansedlar*.

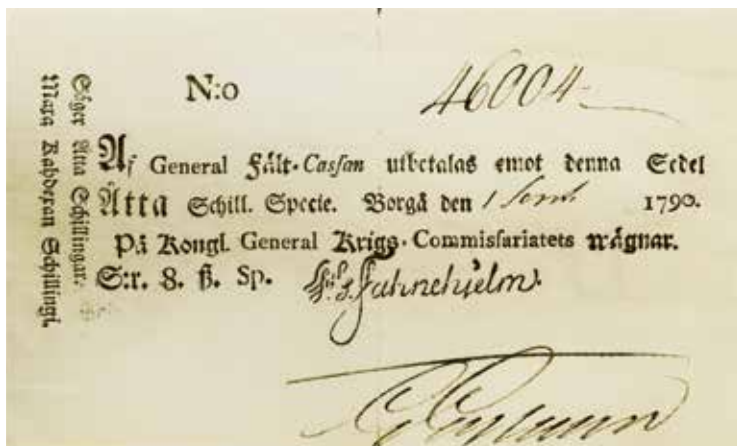
Men efter dem kom andra sedelmynt med personanknutna namn. De kallades *carpelaner* (i Finland *caplaner*) och hade utgivits av Kungl. Generalkrigskommissariatet i Finland genom landshövdingen i Savolax och Karelen, S. W. Carpelan.

Knorringar gavs ut av samma kommissariat men genom befälhavaren i Karelen, C. F. von Knorring.

Senare kom de så kallade *platarna*. Det var benämningen på generalkrigskommissariatsens i Pommern, C. A. von Platen, 2 riksdaler banksedlar, utgivna 1807.

Om detta kan ni utförligare läsa i *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1963, Aleksanders Platbärzdis: Drottningholms "fahnehjelmare" samt i *SNT* 1979:4-5 under rubriken "Platar" av Torgny Lindgren.

MGL

Krigskommissariets äkta *fahnehjelmare* 1790, även benämnd *långrock*.

SKANNAD AV MGL.

Falska krigsmynt i omlopp

En händelse som törhända låter omtala sig, är en nyligen med anledning af falska sedlar verkställd häktning af en jude. För att ersätta bristen på riksgäldssedlar erhöll en vid krigskommissariatet anställd herr Fahnehjelm befällning att för truppersnas behof utfärda sedlar, dock endast uti en viss utsträckning, men nu befarar man, att derutaf äro utlöpande för en eller två millioner mera, än från början varit beräknat.

Under kriget 1788-90 hade konung Gustaf, dervid hermande sin "store morbroder", filosofen på Sans Souci, låtit slå falskt ryskt guldmynt och göra falska ryska sedlar. Man hade inrättat en skedvattensfabrik vid Drottningholm till skärm och stöd för alkemien, drifven af bergshauptman Nordensköld, och detta allt till täckelse öfver det falska myntandet.

Emellertid hade Adolf Fredrik Munck, fallit på den tanken, att låta det iordningställda mynthuset fortgå en tid – för sin räkning. De vid "ryska myntet" anställda personerne kapten Appelqvist och en bokhållare Bergklint hölls i den tanken, att de stodo i sin konungs tjänst "till sitt fäderneslands gagn" och hade myntat åt herr greve Munck 93 350 r:dr b:co i falska krigskommissariatets obligationer, eller s.k. långrockar, hvaraf grefven utpränglat, enligt egen bekännelse, 47 000 r:dr, då en jude Aron Isak togs som utpränglare af falska sedlar utaf kon. befällningshafvande i Åbo, be-

Presidenten greve Adolf Fredrik Munck häktad för utprängling af de falska "Fahnehjelmarna".
Erkänner – landsförvisas – men får behålla lönen.

kännande sig vara sänd af presidenten greve Munck.

Rapport inkom till Kongl. Maj:t i Gefle under riksdagen [1792], som fann att saken ej kunde nedläggas, utan lät handlingarne komma i drotsets hand. Nu ville Munck förmå Appelqvist att lögnaktigt uppgifva det han fått dessa falska, till greve Munck lemnade penningar, af den i hela Europa vördade skeppsbyggmästaren Fr. Sheldon, hvilken under sommaren bott hos honom då han besörjde ekstämpling för kronans räkning, varande Munck sedan mycket angelägen att få in i protokollet de grofva ord han nyttjat, för att dervid väcka svartsjuka hos Appelqvist emot dennes för sin skönhet mycket prisade hustru, hvar-igenom han hoppades kunna reta honom att ingå i den upplagda, nedriga planen, fordrande att han sedan skulle straxt rymma.

Då nu A. vägrade att både ljuga och rymma, utan förklarade sig vilja kasta sig för konungens fötter med en sannfärdig bekännelse, blef M. ursinnig, slog A. på örat, sparkade honom för magen och gaf honom två slag i hufvudet med sin käpp, sägande: "din rackare, jag borde döda dig"; hvarefter han sprang sin väg. Han hade ofta förut hotat honom, att om han ej i

allt rättade sig efter gr. M. eller om A. lät konungen något förstå, äfven om konungen frågade honom, så skulle A. sluta sitt lif, utan att någon visste hvar han tagit vägen.

M. hade deremot ej ens till fullo betalt attiraljen, än mindre något för det trägna arbetet. Bergklint hade han gifvit ett silfverur och en klädning och skaffat honom lön på Drottningholms slottsstat, och ville nu förmå honom påstå, att A. narrat både gr. M. och honom med föregifvande att konungen behöfde dessa penningar för att genomdrifva sina planer vid riksdagen. Detta var dock lika omöjligt som att förmå honom att rymma.

B. ville och bekänna allt inför sin konung. Både A:s och B:s bekännelser inkommo till konungen och han beslöt att tillsäga Munck, att fara utrikes och rapportera sig för död. Hertig Carl tillkallade sedermera riksdrotset gr. Wachtmeister och öfv. kammarsjunkaren generallieutenanten baron E. Taube samt en protokollsförande, hvarefter M., A., och B. hvar för sig gemensamt inkallas, då M. gjorde ännu några försök att slingra sig undan med osanningar, men föll till bekännelse när hertig Carl förklarade, att han visst borde låta all lagens stränghet drabba honom, men som det ej kunde ske, utan att kasta skugga på högtsalig H. M. Konungen, så ville hertig Carl erinrande sig dess förra tjänster som gifvit anledning till dess upphöjelse så till embete som till andra hederstecken, blott ällägga honom infria de falska sedlarne, han utpränglat, samt straxt resa utrikes, ombyta namn, återsända ordenstecken och ombesörja att under rättelse hitkomme om hans död så att han här finge anses som död och vapnet nedtagas.

Då M. tackade för denna nådiga dom, försäkrades han att få behålla sin innehafvande lön 1 666 r:dr 32 sk., och befalltes, att protokollet häröfver skulle försegladt nedläggas i rikssarkivet, utan tillstånd för någon att det öppna annat än på K. Maj:ts nädigaste befällning. Här under tecknade Munck med egen hand:

Uppläst och vidkiert enligt vad min härhos bifogade skrifrl. tillegning innehåller.

A. F. Munck.

Ur *Ny svensk historia. Gustavianskt 1771-1810* s. 344 utan angivande av källa

Svenska och danska myntauktioner kring år 1900

Av Jan-Olof Björk

De flesta av dagens myntsamlare har någon gång besökt en myntauktion. Jag menar en traditionell sådan och inte de i dag så vanliga elektroniska auktionerna i cyberrymden på internet.

För att få perspektiv på utvecklingen i auktionsbranschen kanske det kan vara av intresse för dagens auktionsbesökare att citera några rader ur en tidskrift med över hundra år på nacken. Även om det finns avgörande skillnader, så kan vi känna igen oss i mångt och mycket.

I en anonym artikel med titeln *Om mynt och myntauktioner* införd i *Hvar 8 dag* år 1908¹ frågar sig författaren ”Hvar får myntälskaren och samlaren sina mynt ifrån?”. Han, för vi får väl förmoda att det är en han, svarar själv på frågan:

Han har två stora källor att hämta ur: den ena är den svenska jorden (där Sveriges största och rikhaltigaste myntsamling förvaras) och den andra är myntauktionerna. Hvad jordfynden beträffar, måste dessa, då de bestå af ädel metall först hembjudas staten till inlösen, innan allmänheten får någon del däraf och staten behåller naturligtvis de bästa och sällsyntaste för sina samlingar.

Det heter vidare att:

Den andra för den stora allmänheten viktigaste källan till myntförvärv är myntauktionerna. Sådana hållas i Sverige några gånger (3 till 6) om året. Under de senare åren endast i Stockholm i den ende verkliga mynthandlaren lokal (D. Holmberg, Regeringsgatan 59), som finnes i vårt land, och under Stockholms husauktionskammarers auspicier. Stockholmstidningarna bruka i sin notisafdelning med-

delar allmänheten när sådana auktioner ega rum, äfvensom de högre auktionspriserna. Mynten få af spekulanter beses dagen före auktionen. Köparne hvilkas antal sällan öfverstiger 25 personer, alltid desamma, sitta på båda sidor om ett långt bord, täckt med grönt kläde. För öfrigt tillgår där som vid andra auktioner. Mynten utropas af auktionsförrättaren i nummerordning enligt auktionskatalogen och den högstbjudande blir egare af dem genom klubbslag. [...] Efter hvarje klubbslag öfverlemnas det inropade myntet af en vaktmästare till köparen. All försäljning vid myntauktionerna sker mot kontant betalning. Detta är regel i Sverige. [...]

Då såsom här ofvan nämndes, man hufvudsakligen samlar sitt eget lands mynt, så är det sällan man kan köpa något större antal svenska mynt på auktioner i utlandet, undantagandes Gustaf II Adolfs mynt och medaljer, hvilka äro mycket omtyckta i Tyskland och där ofta säljes vid större myntauktioner, och betinga ganska höga pris. Som emellertid i Danmark finnas några samlare af svenska mynt, så ha vid deras frånfälle några gånger föranstaltats myntauktioner, vid hvilka spekulanterna till större delen rest öfver från Sverige. En egde nyligen rum i Köpenhamn². Tio år hade då förflutit sedan någon auktion på svenska mynt där hållits. Som auktionskatalogen var ovanligt rikhaltig, upptagande många rara mynt som endast sällan komma i marknaden, emotsågs den med en viss spänning i intresserade kretsar. Tillloppet af spekulanter var dock ganska litet men de som kommo hade många

Titelsidan till Bukowskis auktionskatalog 115, år 1898, då mynt från Gustav II Adolf till och med Karl XII ur J. F. H. Oldenburgs samling såldes. SKANNAD AV FÖRFATTAREN.

uppdrag äfven för andra samlare. Auktionen, vid hvilken nästan uteslutande svenska mynt försålles, varade i fem dagar med 2½ à 3 timmar om dagen. Den förrättades i en hotellsal. Det långa bordet med det gröna klädet fanns där, men vaktmästaren, som vid svenska auktioner lemnar mynten till resp. köpare, saknades. Här skulle det utropade myntet ”cirkulera” bland spekulanterna och köparen fick själf tillse att han fick sitt mynt. Detta vållade stor tidsspillan och då vissa spekulanter ofta onödigt länge behöllo mynten, fick man stundom köpa ”obesedt”, hvarigenom förtretliga missköp flera gånger förekommo.

Den opraktiskhet som allmänt iakttagas vid de svenska myntauktionerna suspenderades här allt som oftast till

förmån för "privilegerade" köpare, som till och med tillätos studera medhafd litteratur beträffande mynten i fråga, innan auktionsförrättaren fann sig föranlåten att "bortslå" dem. Något sådant hade säkerligen ej tolererats på en svensk myntauktion. För de sällsyn-tare mynten, särskildt guldmynnten, be-talades delvis ovanligt höga pris, oftast betydligt högre än vid föregående auk-tioner i Sverige. I det stora hela voro priserna ojämna än vid de svenska auktionerna; om man var påpasslig kunde man därför allt emellanåt få en bra slant för rampriset.

Bukowskis auktionskatalog 1898

Svenska myntauktioner har naturligt-vis också rönt intresse hos utländska samlare och handlare. Kort före sekel-skiftet 1900 arrangerade den kände antikvitets- och mynthandlaren Hen-ryk Bukowski (1839-1900) en svit auktioner över framlidne storsamla-ren J. F. H. Oldenburg³ (1830-1896). Den katalog som innehåller mynten från Gustav II Adolf till och med Karl XII lockade hit särdeles många utlänningar. Orsaken var naturligtvis Oldenburgs omfattande kollektion av de svenska besittningarnas mynt.

I ett exemplar av auktionskatalogen har en W. Oldenburg, möjligen en släkting till den avlidne, under pågå-ende auktion fortlöpande noterat de uppnådda priserna, *se bilden på före-gående sida*. Här och var anger han även köparens namn. Ibland skriver han till och med vilka som bjöd mot varandra! Nummer 3035 avser till exempel en dukat 1664, Stralsund, vid vilken han noterat Wasserschle-ben⁴ som köpare samt "i strid med H-fors".⁵ Enligt notering på sidan 51 var nummer 2842 och 2843 ombytta, varför C. W. Burmester⁶ ropade in det första numret av misstag. Burmester protesterade och myntet gick om och då såldes det till – Wasserschleben! Om det var det andra myntet som Burmester önskade förvärva framgår inte och han är heller inte angiven som köpare, ty det är mynthandlaren D. Holmberg, Stockholm.

Längst bak i katalogen finns ytter-ligare en hel del intressanta anteck-

ningar. Vi får veta att vid auktionen närvarade omkring 25 personer – att jämföras med de 100 till 150 personer som brukar besöka Myntauktioner i Sverige AB, MISAB:s, auktioner. Vidare upplyses vi om att "tyskarna reste efter 3-dje dagen" – det vill säga efter sessionen fredagen den 6 maj då Karl XI:s mynt sålts. På auktionens ti-telblad är endast angivet två auktions-dagar, tisdagen och onsdagen den 3 och 4 maj. Enligt W. Oldenburgs handskrivna tillägg pågick auktionen dock både under nämnda fredag men också måndagen den 9 maj!

Bland de utländska spekulanterna kan nämnas Wænerberg i Helsing-fors, L. E. Bruun i Köpenhamn och de tyska handlarna Cahn, Hamburger, Helbing, Hess, Hirsch, Merzbacher.

Noter

- 1 Artikeln finns bevarad i J. O. Wedbergs klippsamling, vilken förvaras på Kungl. Myntkabinetet i Stockholm.
- 2 Det rörde sig sannolikt om konferens-raad C. F. Berch's samling som såldes i Köpenhamn åren 1906 och 1907.
- 3 J. F. H. Oldenburgs, Stockholm, samlingar såldes på sex av Bukowskis auktioner; nr 107 (medaljer), nr 111 (plåtmynt och numismatisk litteratur), nr 113 (mynt från Olof Skötkonung till och med Hertig Johan av Östergöt-land), nr 115 (Gustav II Adolf till och med Karl XII), nr 116 (dubletter) och slutligen auktionskatalog 119 (mynt från Ulrika Eleonora till och med Oskar II, 1896).
- 4 Ernst von Wasserschleben var en tysk storsamlare vars samlingar auktioner-ades ut under 1920-talet av den tyska firman Otto Helbing Nachfolger, München.
- 5 H-fors avser troligen läkaren m. m. Herman Frithiof Antell (1847-1893), Helsingfors och Paris. Antell var bl. a. storsamlare av svenska och de svenska besittningarnas mynt. Han förvärvade i början av 1880-talet A. W. Stiernstedts (1812-1880) berömda referenssamling. Antell testamenterade sin stora samling till "Finlands folk" och den förvaras i dag i Finlands nationalmuseum, Helsingfors.
- 6 Carl Wilhelm Burmester (1852-1922), Stockholm, var rentier vilket möjligen var liktydigt med dagens riskkapitalist. Han ägde en stor samling mynt, medal-jer m. m., vilka år 1906 såldes till hand-landen Sven Svensson (1855-1928), Stockholm. Båda dessa herrar var stora donatorer till Svenska Numismatiska Föreningen.

LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR OCH MYNTKLUBBAR I SNF

Alingsås Numismatiska Förening
Roslagsgatan 27
441 57 Alingsås

Falu-Borlänge Myntklubb
www.fb-myntklubb.se

Gefle Myntklubb
www.geflemyntklubb.se

Göteborgs Numismatiska Förening
www.gwindor.net/gnf.htm

Halmstads Myntklubb
Öringe 111
312 91 Halmstad

Kalmar Myntklubb
www.kalmarmyntklubb.se

Katrineholm Flen Vingåker Myntklubb
www.kfvmynt.se

Myntklubben Skilling Banco
www.mksb.se

Myntsamlarklubben Goten
myntsamlarklubbengoten.com

Nola Myntklubb, Örnköldsvik
www.infoom.se/nolamyntklubb

Norrköpings Myntklubb
www.norrkopingsmyntklubb.se

Numismatiska klubben i Uppsala
www.nku.nu

Samlarklubben Numis
Linvägen 5
930 10 Lövånger

Sigtuna Myntklubb
www.sigtunamyntklubb.se

Stockholms Myntklubb
hem.passagen.se/
stockholms.myntklubb

Strängnäs Myntklubb
myntintresse.blogspot.se

Södra Dalarnas Myntklubb
medlem.spray.se/sdmyntklubb

Vetlanda Numismatiska Förening
Ölandsgatan 7
574 37 Vetlanda

Villastadortens Myntklubb
Hedvägen 4
314 33 Hyltebruk

Ändringar och tillägg?
Kontakta: info@numismatik.se

SNF:s årsmöte 2014 i Lund

ÅRSMÖTET 2014 GICK AV STAPELN 3–4 maj på Hotell Lundia i Lund. Förutom de stående inlagen årsmöte, årsmötesauktion och gemensam middag hade Skånes Numismatiska Förening under ledning av Bernt Thelin och Håkan Fransson satt ihop ett späckat och intressant program för årsmöteshelgen.¹

Fredag den 2 maj

Oavsett var i landet SNF:s årsmöte äger rum är det alltid flera medlemmar som har lång resväg och därför har det för många blivit lite av tradition att komma till årsmöteshelgen redan på fredagseftermiddagen. Efter lite mat, utbyte av artighetsfraser och avhandlande av väsentliga ämnen som numismatik gick de flesta ned en trappa. Malmö Comedy Klubb (MACK) anordnade ”stå-upp” med flera roliga skåningar och en gävlebo samt som dragplåster hallänningen Tomas Pettersson.

Lördag den 3 maj

Aktiviteterna påbörjades klockan tio och första anhalt var Myntkabinettet på Lunds Universitets Historiska Museum. Under ledning av föreståndaren för myntkabinettet, Gitte Ingvardson, förevisades den permanenta utställningen över Skånelands myntning. Utöver detta hade lite numismatiskt ögongodis plockats fram för oss årsmötesdeltagare, bland mycket annat en ungersk gyllen 1568 och en Kristina-riksdaler 1633.

Gitte Ingvardson förevisar mynt ur LUHM:s samling.

Årsmötesdeltagare samlade utanför Hotell Lundia.

Lunch avnjöts på Kulturkrogens uteservering innan nästa programpunkt, Kulturen i Lund, förevisades. Efter Skansen i Stockholm är Kulturen världens äldsta friluftsmuseum. Ett besök som tyvärr en handfull SNF:are var tvungna att avbryta i förtid för att hinna ställa ordning till auktionen.

Årsmötesauktionen var den här gången ovanligt stor med 145 utrop från Sven Svenssons samling. Den utskickade auktionslistan innehöll 146 nummer, men styrelsen valde redan när den publicerades att göra en eratalista och plocka bort objekt nummer 85, en samlarkopia av en dansk nobel 1502 (Hans 1483-1513). Objektet finns i dag att beskåda i föreningens referenssamling med falska mynt.

Föreningens klubbmästare Ronny Jansson höll liksom vid förra årsmötet i klubban. Huvudinriktningen på auktionen i Lund var besittningsmynt (84 ex). Övriga utrop bestod av danska mynt från företrädesvis Malmö (10), medaljer (22) och polletter (29).

Slutpriserna blev överlag högt över de satta utropspriserna, vilka i snitt nästan fyrdubblades. Dyrast blev nr 117, en bröllopsmedalj av Meybusch till Ture Sparre (1654-1683), för 12 000 kronor som såldes via anbud till en samlare på andra sidan sundet. Auktionens prisraket blev nr 46, en 2/3 taler 1679 som klubbades för 9 000 kronor (500), en typ som inte

finns med i Sveriges Besittningsmynt (SB). Auktionens fynd var måhända en 8-groschen 1760, som var det enda myntet som gick för utropspris 100 kronor. För övrigt betalades som sagt besittningsmynten mycket bra.

Årsmötet var som vanligt relativt snabbt avslarat. Det leddes av föreningens ordförande och sekreterare, Jan-Olof Björk respektive Ingemar Svenson. Styrelsen hade till årsmötet föreslagit en stadgeändring, vilken klubbades igenom.²

Guld nålar och hedersgåvor utdelades. Föreningens ordförande riktade också ett hedersomnämmande till programsekreteraren Roger Lind för träget arbete vad gäller föreningens kärnverksamhet: symposier/seminarier, årsmöten med mera.

Efter årsmötet och det konstituerande styrelsemötet, som hölls i direkt anslutning till årsmötet, har SNF:s styrelse följande sammansättning: ordförande Jan-Olof Björk, vice ordförande Roger Lind, sekreterare Ingemar Svenson, kassaförvaltare Christer Skaring samt ledamöter Sven-Erik Olsson, Ronny Jansson och Curt Ekström. Suppleanter i styrelsen är Lennart Castenhag, Erik Lie, Lars Eriksson och Bengt Granath.

Efter det konstituerande mötet hastade styrelsen till lördagkvällens gemensamma middag på Tegnérss matsalar, där övriga årsmötesdeltagare väntade. En mycket välsmakande

trerättersmeny bestående av lax- och skaldjurs-ballotine med örtsallad och citrusreduktion, helstekt oxfilé med tryffelsky och örtkryddade primörer samt fransk chokladkaka med espressosirap och bär-coulis. För många avslutades inte lördagen med den gemensamma middagen, mynt diskuterades långt in på småtimmarna på Hotell Lundia.

Kopior av originalstamparna till 2-marksmyntet 1675 i Landskrona. Originalen finns på det Kongliga Myntet i Köpenhamn.

Frånsidor på tvåmarken från Landskrona.

Söndag den 4 maj

Halvtio väntade en buss på årsmötesdeltagarna för vidare färd de dryga tre milen till Landskrona. Resan kantades av utslagna gula rapsfält och en klarblå himmel. I horisonten kunde vi bussresenärer se både Öresundsbron och Malmös stolthet *Turning Torso*. På plats besöktes Landskrona slott, Citadellet och Landskrona museum, där såväl en myntsamling som museets utställningar visades upp.

Citadellet beläget nära havet är en mycket intressant plats med en spännande historia. Vid besöket i den gamla fängelsehålan fick åtminstone jag kalla kärar. En hemsk plats där brottslingar och andra då icke önskvärda personer kastades ned för att möta en säker död, detta i en håla där "djungelns lag" gällde. Fängelsehålan togs ur bruk för många år sedan, men andra lokaler på Citadellet har använts som fängelse ända in på 1930-talet, senast som kvinnofängelse.

Lunch intogs på restaurang Tycho Brahe. Därefter besöktes Landskrona museum, där medlemmarna bland annat fick ta del av stadens myntning. Den svenska myntningen i Landskrona var kort, 1675-1676, och bestod

företrädesvis av 2-öringar. Det mest omtalade myntet från Landskrona är 2-marken 1675 (SM 252), som bara är känd i drygt en handfull exemplar och där endast ett exemplar är tillgängligt på den privata marknaden. Landskrona museum är en av de lyckliga ägarna till ett av de mynt som finns i offentliga samlingar. Museets exemplar härstammar från Sven Svenssons samling och Hirsch-auktionen 1966. Till den första större Svenssonauktionen hade Landskrona stad gjort en kraftansträngning och samlat ihop en större summa som skulle finansiera ett köp. Summan räckte dock inte och myntet såldes till en privatperson för det då mycket höga priset av 15000 kronor. Senare har dock 2-marken

hittat rätt. Förutom 2-marken med ymnighetshornen och ett krönt L planerades ytterligare en i samma valör 1675 (SM 253). Stamparna till detta mynt togs dock som krigsbyte av danskarna och några samtida exemplar är inte kända.

På 1930-talet präglades en mindre upplaga med originalstamparna. Ett av dessa mynt finns i dag i Landskrona. Kanske finns det även samtida mynt av denna stamp. Som Sonny Serrestam påpekade vid sitt lilla föredrag om dessa mynt, så tyder "skägget" på överstampen på att den faktiskt använts!

Årsmötet avslutades kvart över tre och för många av deltagarna väntade sedan en lång resa hem. Var nästa årsmöte kommer att äga rum beslutas av SNF:s styrelse runt årsskiftet 2014/2015.

FOTO: FÖRFATTAREN.

Ingemar Svenson

Noter

¹ SNT 2014:2 sid. 43.

² SNT 2014:3 sid. 67.

Referenser

SB = Ahlström, B. m.fl.: *Sveriges besittningsmynt*. Stockholm 1980.

SM = Ahlström, B. m.fl.: *Sveriges mynt 1521-1977*. Stockholm 1976.

På besök i den gamla fängelsehålan på Citadellet.

PANTHEON – En världsomspännande samlaradressbok 1913

Av Per-Göran Carlsson

I auktionskataloger och skrivna samlarminnen omnämns då och då proveniensuppgifter som ger ett föremål, mynt, en medalj, bok, eller vad det än må vara, en slags personlig identitet. Sådan ägarhistorik är nostalgisk och bidrar inte sällan till ett egenvärde som samlare är beredda att uppskatta och prioritera när man överväger förvärv.

En del ”proveniensnamn” är mer omhuldade än andra och därför eftertraktade. I nordiska numismatiska samlarkretsar representerar provenienser som exempelvis *Bruun, Oldenburg, Ekström, Svensson* och *Cavalli* adelsmärken som står för kvalitet, selektivitet, sällsynthet och mångfald. Objekt med dessa ursprung svarar upp mot ideal som står sig generation efter generation. Dessa samlarnamn är sekelgamla och var under sina aktiva epoker i gott sällskap. Om detta kan man få intressanta inblickar vid närmare betraktelse av en över femhundra sidor omfattande tysk publikation, *Pantheon*. Den utgavs 1913 och är en global namn- och adressguide över dåtidens samlare, handlare, auktionister, museer och institutioner samt uppger de huvudsakliga intresseområdena.

Pantheon

Boktiteln *Pantheon* är ju inget självklart numismatiskt sökbegrepp och därför faller verket lätt ”mellan stolarna”. Sent omsider har jag återupptäckt ett utranterat exemplar från Stockholms stads Bokauktionskammare (med inventarieexlibris nr 1218).

Jag förvärvade detta robusta, förlagsbundna linneklotband och tog mig väsentlig tid att gå igenom innehållet. Jag tror det finns ett allmänt intresse att orientera om hur samlarmarknaden för hundra år sedan

reflekteras genom denna bok, inte minst för att det var under en epok, då samlarvärlden expanderade kraftigt och världsekonomin var stadd i hygglig tillväxt. Samlandet hade börjat bli ett folknöje och vissa särdrag kan vi i dag fortfarande nicka igenkännande till.

Joseph Zenker

Primus motor i detta mångåriga bokprojekt var *Joseph Zenker*, tidigare redaktör för *Stuttgarts Antiquitäten-Zeitung*. I förordet beskrivs hur tusentals ”frågeböcker” administrerades för att få in uppgifter från bransch-kunniga och samlarna själva. Samtidigt framgår att man medvetet försökte hålla en kvalificerad nivå på förteckningens namnkunniga och att uppgiftslämnarna var behjälpliga i denna ansvarsfyllda uppgift. Med få undantag valde man uttryckligen att inte medta samlare av frimärken, naturalier och liknande, men om de var allsidiga och betydande samlare kvalificerade de ändå.

Mellan raderna kan man förstå att det kunde anses prestigefyllt att bli ”inskriven”. Likväl var det tveeggat för aktörer med kommersiella intressen att kunna namnge och stoltsera med lukrativa kunder. Förläggaren uttrycker verkligen en ansträngning att undvika en förteckning präglad av samlare på ”gräsrotsnivå”. Å andra sidan vet vi ju att de allra flesta samlare uppstår från blygsamma och slumpartade omständigheter – men som likväl under livets gång kan växa till betydande samlarkarakterer.

I förordet förs en intressant diskussion hur man avgör och kategoriserar samlare av ”andra och tredje ordningen” respektive samlare med handelsintressen. Vidare filosoferar man över urvalet av medtagna handlare kontra

de som bedömts ha ”småhandlarstatus” och sorterats bort. Dessa resomang och avvägningar förefaller evigt aktuella. De filantropiskt lagda, resurstarka samlarna som köper gränslöst och mer eller mindre kopiöst, knappast säljer eller prutar och därmed gynnar branschen, leverantörer och säljare, har alltid varit de idealiska aktörerna. Trots att sådana kunder är sällsynta har väl varje epok haft gynnare av den kalibern. Samtidigt har samlarbeteendet utvecklats och kommersialiserats alltmer, vilket påverkat individens förhållningssätt till förvärv, bedömning av värde, pris och andra parametrar.

Referenssamlingar

I dag är det kostbarare och svårare att ”monopolisera” marknaden – skaffa sig sådant inflytande att en nisch går att kontrollera och manipulera prismässigt. Snarare finns kommersiella vinnare bland aktörer som ”tar greppet” om handelsplatser, förmedlingsplattformar, auktionsforum och kan utvinna kommissioner från såväl säljare som köpare.

Skickliga och fokuserade samlare kan skapa viktiga referenssamlingar som har individuellt mervärde särskilt i att erbjuda jämförelser i stil, varianter och variationer. Inte sällan leder detta till intressanta observationer, artiklar och publikationer som kan utveckla vetandet på de områden som objektssamlingen berör. Andra samlare föredrar att bli förvaltare av fina kvaliteter och rariteter med allt vad det nu innebär.

Oavsett vilken kategori man räknar sig till handlar samlandets drivkrafter mycket om att jämföra samlarprestationer med sina föregångare, om jakten på att ranka och bli rankad, bli bättre och bäst. Specialsamlarna vet

att detta inte alltid handlar om plånbokens storlek utan om personligt engagemang, uthållighet, observationsförmåga, uppoffringar, tur och skicklighet samt förmåga att agera när tillfälle ges – kort sagt, att vara passionerad!

Namnkatalog

Namnkatalogen är uppställd per stad, ort, kategori och efternamn i alfabetisk ordning. Det innebär en fullständig blandning av namn från olika länder och världsdelar. Katalogen inleds med några sidors "sista-minuten-uppdatering" av faktauppgifter samt underhand avlidna, förstäligt eftersom förberedelsearbetet pågått flera år.

Efter en klagörande förteckning av använda förkortningar påbörjas med Aachen den exakt 496 sidor omfattande namnförteckningen. Här finns allt från en- till månggradiga registreringar av namn samt i förekommande fall titel, adress och samlarinriktning. Uppskattningsvis handlar det om minst 30 000 förtecknade namn.

Svenska namn

I katalogen har jag funnit 209 svenska ortsnamn och under dessa sammantaget cirka tusen samlarnamn registrerade inklusive museer och institutioner, däribland en ringa minoritet numismatiskt relaterade. Likväl är antalet registreringar från lilla Sverige en imponerande andel av "hela världen". Detta får väl delvis tillskrivas det kulturella, traditionella och mentala arv som kan härledas ur våra framsynta tillskyndare av 1600-talets antikvitetskollegium och deras efterföljare.

I denna anda folkliga kulturbildare med stor skriftställer verksamhet, fyndinlösentraditioner samt fredstider som tillåt bevarande av mycket sådant material som andra länder upplevt förstörelse av genom krigsdåd och andra nidingsverk. Våra vanligaste storstäder är naturligtvis representerade samt en mångfald småorter, bruk, gods och herrgårdar där mer eller mindre namnkunniga samlarprofiler hade sina residens.

Kuriöst nog fann jag även en adlig "Tessin" på kontinenten, ett släktnamn som förpliktar. Om denna släktgren är förknippad med de namnkunniga svenska tessinarna från 1700-talet kan man ju fundera över och, om så är fallet, vad de kan innehåft för numismatiska godbitar. Kanske har vi här en bortglömd diskret tråd i sökandet av vissa svenskrelaterade klenoders proveniens?

Förteckningen uppvisar en del "doldisar" som vi numera vet var numismatiker och myntsamlare av rang, men som i denna katalog "gömmar sig" bakom exempelvis områdena "äldre böcker", "äldre konst", "antikviteter", "vapen" eller "silverföremål". En sådan diskret "doldis" är *Carl Carlsson Bonde på Eriksberg*, vars numera upplösta fideikomiss visade sig innehålla den kanske förnämligaste svenska numismatiska myntsamlingen överhuvudtaget och som kom ut på marknaden i början av 2000-talet. I katalogen framträder *Cavalli, Bergman, Burmeister, Bernström, Holmberg, Hyckert, Wahlstedt* med flera, medan storsamlaren Sven Svenssons namn inte finns med.

Annonser

Katalogen avrundas med över fyrtio sidor annonser från företrädesvis samtidens prominenta tyska antikhandlare, gallerister och auktionshus. Antikvariats utgör här en framträdande andel. Bland myntfirmorna märks *Riechmann* i Halle a. Saale, *Redder* i Leipzig, *Adolf Hess* respektive *Sally Rosenberg* i Frankfurt, *Thieme* i Dresden och *Weizinger* i München. Vidare görs reklam för faktaböcker, antikvitsrelaterade tidskrifter, förvaringsskåp, restaurationer med mera. En del annonsörer har skaffat sig nymodigheter som telefon och telegramadress.

Entusiastisk epok

Detta enastående ambitiösa katalogprojekt slutfördes av förlaget Paul Neff (Max Schreiber), copyrightinnehavare (sic!) 1914 i Esslingen, enär Zenkers krafter tröt av sjukdom.

Avsikten förefaller ha varit att den-

na katalog skulle uppdateras och utkomma i nya upplagor. Om så skedde är inte mig bekant, ej heller vad katalogens utgivningspris var. Säkert hade mindre föreningsmatriklar och adresslistor tagits fram dessförinnan, såväl i Tyskland som i en del andra länder och företeelsen eskalerade åtminstone in i mitten av 1900-talet. Därefter ökade insikten om sambandet mellan offentliggjorda samlaradresser, inbrottsräder och försäkringsbedrägerier, varför kataloger av detta slag numera är ett minne blott.

Emellertid ger katalogen för en nutida betraktare en fläkt av en entusiastisk epok för hundra år sedan, som bjuder på mycket nostalgi och kuriosum. Detta är vademecum gott nog för såväl unga som äldre samlarsjälär!

BYSANTINSKA MYNT I GÖTEBORG

Gunnar Holsts stiftelse
inviterar Cécile Morrisson
till Göteborg

Måndag 13 oktober kl. 18
Göteborgs Numismatiska Förenings månadsmöte, Rambergskyrkan på Hisingen, Göteborg. Från kl. 18 kan deltagarna visa bysantinska mynt för Cécile och få dem bestämda. Därefter följer ett föredrag allmänt om myntsystemet i Bysans.

Tisdag 14 oktober kl. 15
Göteborgs Universitet, "Humanisten" vid Näckrosdammen bakom Götaplatsen. Föredrag med rubriken *Gold and Economy in the Byzantine Empire*.

Alla är välkomna!

Fakta om Sveriges nya mynt och sedlar

Kring årsskiftet fattade Riksbanksfullmäktige slutligt beslut om våra nya mynt och sedlar. Under 2015 och 2016 ska vi byta ut i princip hela den nuvarande mynt- och sedelserien. Det är bara "guldtian" som överlever i nuvarande format och motiv.

UTFORMNINGEN AV VÅRA FRAMTIDA

pengar är känd sedan tidigare. Vinnande förslag och den konstnärliga utgångspunkten både vad avser den nya mynt- och sedelserien har tidigare uppmärksammats i SNT.¹

Det är Riksbanken som beslutar om utformningen av mynt och sedlar enligt lag (1988:1385) om Sveriges riksbank. Det formella beslutet om mynten och sedlarnas utformning fattades av riksbanksfullmäktige den 20 december förra året. Besluten gäller utformningen av sex nya sedlar varav en helt ny valör på 200 kronor samt tre nya mynt. Föreskrifterna om de nya mynten och sedlarna träder i kraft den 1 januari 2015 men ska enligt övergångsbestämmelserna inte börja tillämpas förrän 1 oktober 2015 vad gäller vissa sedlar och den 1 oktober 2016 vad avser övriga sedlar och mynt.

Tvåkronan blir den nya valören i den kommande mynten 2016. Bilden ovan visar den konstnärliga utgångspunkten för hela myntserien.

FOTO: RIKSBANKEN.

Sedlarna

Utformningen av sedlarna beslutades i Riksbankens föreskrifter (2014:85) om nya sedlar av valörerna tjugo, femtio, ett hundra, två hundra, fem hundra och ett tusen kronor.²

Totalt är det alltså sex nya sedlar som ska ges ut och de planeras bli introducerade vid två tillfällen; den 1 oktober 2015 respektive 1 oktober 2016.

Samtliga sedlar kommer att tryckas på benvitt papper. De förses med en rad olika säkerhetsdetaljer, samma typ av säkerhetsdetaljer återfinns på respektive valör:

- Till höger om porträttet en stiliserad bild som växlar färg när man rör på sedeln, i bilden går det också att läsa sedelns valör. Samtliga bilder har koppling till den person som är

huvudmotiv på respektive sedel och utgörs av allt från en bok för författaren Astrid Lindgren, en segelbåt, en filmremsa, en filmklappa, en G-klav och slutligen en olivkvist som ska representera FN:s tidigare generalsekreterare Dag Hammarskjöld

- Till vänster på sedelns framsida ett mönster som tillsammans med ett motsvarande mönster på baksidan bildar valörbeteckningen om den hålls mot ljuset (en så kallad genomsiktsbild)
- På vänster sida (av porträttsidan) finns ett vattenmärke föreställande den på sedeln avbildade personen samt sedelns valör.
- Sedeln har en lodrätt löpande säkerhetstråd som vid genomlysning framträder som en mörk linje

Mynten

Utformningen av mynten beslutades i Riksbankens föreskrifter (2014:84) om nya mynt av valörerna en krona, två kronor och fem kronor.³ Totalt är det tre nya mynt som samtliga ska komma ut den 1 oktober 2016.

Samtliga mynt är alltså helt nickel-fria och har en avvikande storlek från de befintliga gällande valörerna. Av föreskriften framgår också den maximala avvikelsen som mynten får ha i

De nya sedlarna

Valör	Storlek	Temafärg	Datum
20 kronor	66 x 120 mm	Violett	1 oktober 2015
50 kronor	66 x 126 mm	Gul/orange	1 oktober 2015
200 kronor	66 x 140 mm	Grön	1 oktober 2015
1000 kronor	66 x 154 mm	Gråbrun	1 oktober 2015
100 kronor	66 x 133 mm	Blå	1 oktober 2016
500 kronor	66 x 147 mm	Röd	1 oktober 2016

Schematisk uppställning av huvudmotiv på respektive mynt och sedel

Valör	Åtsida/framsida	Frånsida/baksida
1 krona	Carl XVI Gustafs porträtt i profil	Texten SVERIGE i mitten och däröver lilla riksvapnet
2 kronor	Carl XVI Gustafs porträtt i profil	Texten SVERIGE i mitten och däröver lilla riksvapnet
5 kronor	Carl XVI Gustafs namnchiffer	Texten SVERIGE i mitten och däröver lilla riksvapnet
20 kronor	Porträtt av Astrid Lindgren	Naturmotiv från Småland
50 kronor	Porträtt av Evert Taube	Naturmotiv från Bohuslän
100 kronor	Porträtt av Greta Garbo	Motiv från Stockholm
200 kronor	Porträtt av Ingmar Bergman	Naturmotiv från Fårö
500 kronor	Porträtt av Birgit Nilsson	Öresundsbron
1000 kronor	Porträtt av Dag Hammarskjöld	Fjällmotiv från Lappland

De nya mynten

Valör	Diameter	Tjocklek	Vikt	Kant	Material	Datum
1 krona	19,50 mm	1,79 mm	3,60 g	Räfflad	Kopparpläterat stål	1 oktober 2016
2 kronor	22,50 mm	1,79 mm	4,80 g	Två räfflade partier	Kopparpläterat stål	1 oktober 2016
5 kronor	23,75 mm	1,95 mm	6,10 g	Slät	Nordic gold	1 oktober 2016
					(89 % Cu, 5 % Al, 5 % Zn, 1 % Sn)	

Antal mynt	Vikt	Maximal avvikelse	Motsvarande
100	360 g	Plus/minus 5,4 g	1,5 %
100	720 g	Plus/minus 7,2 g	1,0 %
100	610 g	Plus/minus 6,1 g	1,0 %

förhållande till den fastslagna vikten. Den maximala avvikelserna kontrolleras genom att hundra mynt av den aktuella valören vägs och då får den sammanlagda vikten bara avvika med ett visst antal gram för att mynten ska godkännas.

SNT återkommer med den slutliga utformningen av sedlarna och mynten när de presenterats i sin helhet av Riksbanken.

Ingemar Svenson

Noter

¹ SNT 2011:4 s. 90 och 2012:7 s. 162 & 163 (med bilder).

² SFS 2014:85 länk: <http://rkrattsdb.gov.se/SFSdoc/14/140085.PDF>

³ SFS 2014:84 länk: <http://rkrattsdb.gov.se/SFSdoc/14/140084.PDF>

Referenser

<http://www.riksbank.se/sv/Sedlar-och-mynt/Nya-sedlar-och-mynt/Pressbilder-nya-sedlar/>

<http://www.riksbank.se/sv/Sedlar-och-mynt/Nya-sedlar-och-mynt/Pressbilder--nya-mynt/>

5 november kl. 18.00

Föreläsning av

Cecilia von Heijne:

Ett mynt ett land? Om pengar och territoriella gränser ur ett penninghistoriskt perspektiv

Cecilia von Heijne är fil. dr och I:e antikvarie vid Kungl. Myntkabinettet

www.myntkabinettet.se

FRÅGESPALTEN

Pollett eller bricka? Möjligen av tenn. Diameter 29 mm.

FOTO: KURT PETERSSON.

G: III på pollett eller bricka?

Kurt Pettersson hos Numismatiska Föreningen i Finland har en fråga, som våra kunniga läsare förhoppningsvis kan hjälpa honom med via Frågespalten. I alla fall väcker föremålet även redaktionens nyfikenhet.

Utseendet på föremålet framgår av bilden ovan. Metallen torde vara oädel, sannolikt tenn. Vikten är 9,82 gram, diametern cirka 29 mm. Nederst på framsidan (under III) finns tre bokstäver, som Kurt Pettersson tolkar som TMG. Baksidan är slät.

Föremålet skulle kanske kunna vara en pollett. Men perforeringen gör att det mer liknar en bricka, vars användning i så fall är oklar. Att inskriften G: / III kan stå för kung Gustav III är en tanke, Georg III av England en annan. I båda fallen sent 1700-tal i så fall.

Vem har något att berätta om detta föremål? Skriv gärna till redaktionen: info@numismatik.se

Red.

MYNTMÄSSA I NORRKÖPING

LÖRDAG 25 OKTOBER 2014
kl. 10:00 – 15:00

STALLET

Slottsgatan 130

Mynt, Frimärken, Vykort, Antik
Ca 20 mynthandlare/utställare

ABAXA.se Mynttillbehör

Försäljning – Värdering

Arrangör:

Norrköpings Myntklubb

<http://norrkopingsmyntklubb.se>
info@norrkopingsmyntklubb.se

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer
mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev,
sedlar, äldre handlingar m.m.

www.strandbergs-mynt.se

Arsenalsgatan 6 • Box 7377 • 103 91 Stockholm

Tel. 08-611 01 10 • Fax 08-611 32 95

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmärken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

AUKTIONER & MÄSSOR

- 25/10 Myntmässa, Norrköpings myntklubb
- 2/11 Copenhagen Coin Fair 2014, Frederiksberg
- 15/11 Myntauktion, Myntkompaniet, Stockholm
- 29/11 Auktion, Svenska föreningen för historiska värdepapper, Stockholm

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av för närvarande 20 mynthandlare i flera olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

ANTIKBODEN

Kanikgatan 3
222 29 Lund
Tel. 046-12 99 00
per_flodberg@hotmail.com

BESO UR & ANTIK AB

Bertil Svensson
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031-13 94 84
besour@telia.com - www.besour.se

HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1
147 91 Grödinge
Tel. 08-732 66 86, 070 212 64 55
christian.hamrin@telia.com

H & J:S NUMISMATIK HB

Jimmy Häggqvist
Box 43
310 20 Knäred
jimmy@collectia.se

KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 11
371 35 Karlskrona
Tel. 0455-813 73
lennart@mynt.nu - www.mynt.nu

RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14
Box 98
503 06 Borås
Tel. 033-41 03 15

LUNDS MYNTHANDEL

Klostergatan 5
222 22 Lund
Tel./fax 046-14 43 69
siv-gunnar@swipnet.se

J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23
370 24 Nätraby
Tel. 0455-155 99

HB MYNTINVEST CORONA

Ö. Storgatan 20
611 34 Nyköping
Tel. 0155-28 63 25
corona-coin@swipnet.se
www.coronamynt.se

HB MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96, Box 19 507
104 32 Stockholm
Tel./fax 08-673 34 23

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46,
Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08-662 62 61, fax 08-661 62 13
info@nordlindsmynt.se
www.nordlindsmynt.se

NUMIKON

Stefan Jonasson/Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 031-20 81 11
ticalen@gmail.com

PECUNIA MM HB

Farinvägen 8
245 33 Staffanstorp
Tel./fax 046-25 21 19
mattsson.g@telia.com

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30
Box 1320
251 13 Helsingborg
Tel./fax 042-12 25 28
pedersen.mynt@telia.com
www.jpetersen.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Regeringsgatan 6
Box 16 390
103 27 Stockholm
Tel. 08-411 50 81, fax 08-411 52 23
www.selinsmynthandel.se

SKARABÉ MYNT & GULD AB

Drottninggatan 10
411 14 Göteborg
Tel./fax 031-13 50 88
skarabe@telia.com
www.skarabe.eu

STRANDBERGS MYNTHANDEL & AKTIESAMLAREN AB

Arsenalsgatan 6
Box 7377
103 91 Stockholm
Tel. 08-611 01 10, 611 58 20
Fax 08-611 32 95
info@aktiesamlaren-bjb.se
www.aktiesamlaren.se
www.strandbergs-mynt.se

TAMCO NUMISMATICS

Box 6235
102 35 Stockholm
Tel. 070 631 58 09
tamco.num@telia.com

TICALEN MYNTHANDEL

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel./fax 031-20 81 11
ticalen@gmail.com

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Vasagatan 42
Box 490
101 29 Stockholm
Tel. 08-411 08 07, fax 08-212 19 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Sjöberg 1 • 147 91 Grödinge • Tel. 08-732 66 86 • 070 212 64 55

www.mynt.nu/smf/

2 ÖRE SM – ETT STAMPPROV?

1a-b. Kopparstycke med på ena sidan en prägel av åtsidan till 2 öre sm från Adolf Fredriks regering. Baksidan utan prägning. Längsta bredd är 56 mm.

3a-b. Åt- och frånsida till kopparskiljemyntet 2 öre sm präglat vid Avesta myntverk år 1762.

2a-b. Kopparstyckets kant med respektive utan brottkaraktär.

PÅ EN AUKTION i Skånes numismatiska förening (SkNF) såldes för en tid sedan ett märkligt föremål med numismatisk anknytning.¹ Vid en hastig anblick ser det ut som en till formen oregelbunden kopparklump av cirka 5 cm storlek. Ungefär som det kopparhaltiga slaggstycke jag som barn vid ett semesterbesök i Dalarna hittade vid Stora Koppabergs gruva i Falun. Skillnaden är dock att det här aktuella föremålet är av koppar och förmodligen inte funnen vid gruvan i Falun.

Vid närmare studium av ena sidan lägger man märke till delar av åtsidan till kopparskiljemyntet 2 öre sm, *bild 1a-b*. Snett upptill till höger finns spår av upprepad prägning. På den andra sidan syns inga sådana spår, snarare har den sidan vilat mot ett plant underlag vid prägningstillfällena. Formen är oregelbunden och man kan ana att föremålet möjligen varit större från början. Vänsterkanten ser nämligen ut att ha brottkaraktär, jämför *bild 2a-b*. Vidare kan noteras en viss kor-

rosion/ärg på "åtsidan" och kanterna, dock märkligt nog inte på "frånsidan".

Av de delar av myntbilden som syns, kantens pärlring, den undre sveakronan och nedre delen av vapenskölden kan vi konstatera att stampen använts till Adolf Fredriks 2 öre sm, jämför med myntet på *bild 3a-b*. Vi kan därför datera kopparklumpen till 1750- eller 1760-talet.² Dessa så kallade dubbla slantar präglades som bekant vid Avesta myntverk. Myntorten hade i princip monopol på prägningen av svenska kopparskiljemynt alltsedan starten år 1644 till myntverket lades ned 1831.³

Det är naturligtvis mycket svårt att säga något om detta föremåls syfte och användning. Vi kan emellertid direkt fastslå att det inte rör sig om en felprägling, eftersom föremålets vikt är 86,1 gram jämfört med myntens 28,3.⁴ Den upprepade prägningen och den opräglade baksidan kan möjligen tyda på att kopparklumpen använts vid kontrollen av nytillverkade stamper. Förslagsvis av gravören, i

detta fall Carl Johan Wikman som var verksam åren 1751-1771, eller någon till denne underlydande person. Stampen utgjorde en spegelvänd och inkus bild av det färdiga myntet. Det borde därför ha varit enklare att granska ett provslag än stampen.

Det den kritiske läsaren invänder mot denna hypotes är naturligtvis varför man inte använde en helt vanlig myntplatt för ändamålet? Frågan är berättigad och jag har inga bra svar. Men i skrivande stund synes det mest rimliga vara att klumpen trots allt har kommit till bruk i gravörverkstaden, kanske vid kontrollen av åtsidans myntbild. Vi får hoppas på att framtida forskning kan klarlägga detta eller något annat om detta ur numismatisk synvinkel mycket spännande föremål.

FOTO: FÖRFATTAREN.

Noter

- Objekt nr 207 på SkNF auktion den 28 oktober 2010.
- Jämför s. 222 i *Sveriges mynt 1521-1977 (SM)* av B. Ahlström, Y. Almer och B. Hemmingsson. Stockholm 1976.
- Jämför s. 125 ff. i *Nordisk Numismatisk Årsbok (NNÅ)* 1938 avseende uppsatsen Avesta myntverk av P. Norberg. Köpenhamn 1938.
- Se s. 86 i *Svensk Numismatisk Uppslagsbok (SNU)* av B. Tingström. Stockholm 1972.

J-O Björk

Litteratur till försäljning hos Svenska Numismatiska Föreningen

Numismatiska Meddelanden (NM)

Hyckert-Lilienberg: *Minnespenningar över enskilda svenska män och kvinnor*. NM XVII.

1905, 1906, 1908, 1915. Även delvis nytryckt 1975. Komplet i 7 delar. 225 kr (250 kr)

Numismatiska Meddelanden XXX. 1965. 30 kr (40 kr)*

Ehrensward, U.: *Medaljgravören Erik Lindberg 1873 – 1966*. NM XXXII:1. 1974. 125 kr (170 kr)

Dito. NM XXXII:2. 1988. 125 kr (170 kr) **Sänkt pris!**

Numismatiska Meddelanden XXXIII (Tillägnad Bengt Thordeman). 1983. 100 kr (150 kr)

Numismatiska Meddelanden XXXIV. 1983. 100 kr (150 kr)

Studies in Late Anglo-Saxon Coinage. NM XXXV. 1990. 150 kr (225 kr)

Nathorst-Böös, E. & Wiséhn, I.: *Numismatiska forskare och myntsamlare i Sverige fram till 1830-talet*. NM XXXVI. 1987. 145 kr (190 kr)

Festskrift till Lars O. Lagerqvist. NM XXXVII. 1989. 50 kr (50 kr)

Florilegium Numismaticum. Studia in honorem U. Westermark edita. NM XXXVIII. 1992. 75 kr (75 kr)

Tingström, B.: *Avesta Myntmuseum*. NM XXXIX. 1995. 200 kr (250 kr)

Nulla dies sine linea. Festskrift till Ian Wiséhn. NM XLI. 2001. 200 kr (200 kr)

Hesse, B.-O.: *Svensk Numismatisk Bibliografi intill år 1903*. NM XLII. 2004. 160 kr (160 kr)

Smärre skrifter

Gamby, E.: *Bland numismatiker. Minnen från 1920-, 1930- och 1940-talen*. Smärre skrifter 3. 1984. 25 kr (25 kr)

Wallén, L.: *Riksgälden. Den svenska statskulden 1697 – 1834*. Smärre skrifter 4. 1985. 25 kr (35 kr)

Widell, M.: *Militärpolletter*. Smärre skrifter 7. 1998. 100 kr (100 kr)

Lagerqvist, L. O. m.fl.: *Medaljer utgivna 1873-1998. Belöningar, fonder och stipendier. Hedersledamöter och korresponderande ledamöter. Stadgar*. Smärre skrifter 8. 1998. 50 kr (50 kr)

Lars O. Lagerqvists medaljfond. Smärre skrifter 9. 1999. 100 kr (100 kr)

Carl Snoilsky. Skalden som samlade mynt och böcker. Smärre skrifter 10. 2004. 50 kr (50 kr)

Törngren, S.: *Mitt liv i numismatikens underbara värld*. Smärre skrifter 13. 2010. 150 kr (150 kr)

Andra utgåvor

Törngren, S.: *Kristinas ettöringar av koppar. Variantförteckning m.m.* 1991. 50 kr.

Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Kristoffer av Bayern till Sten Sture den äldre, ca 1440 till 1470-talets slut. En stampstudie*. 2005. 250 kr (350 kr)

Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Albrekt av Mecklenburg (1364 – 1389). En stampstudie*. 2011. 250 kr (350 kr)

Svensson, R.: *Renovatio Moneta. Brakteater och myntningspolitik i högmedeltidens Europa*. 2012. 250 kr (350 kr)

Malmer, B.: *Den Svenska Mynthistorien. Vikingatiden ca 995 – 1030*. 2010. 350 kr (395 kr)

Larson, P. (red.): *Numismatiska axplock. En jubileumsbok*. Myntklubben Skilling Banco 1969 – 2009. 150 kr

Larson, P.: *Ryska droppar. Den ryska myntningen 1350 – 1700*. Kungl. Myntkabinetet. 2006. 50 kr

Talvio, T.: *Förteckning över Antellska myntsamlingens svenska mynt. Kristina och Karl X Gustav 1632 – 1660*. 2009. 100 kr

Myrberg, N.: *Ett eget värde. Gotlands tidigaste myntning, ca 1140 – 1220*. 2008. 200 kr

Ekström, C. m.fl. (red.): *Samlad Glädje 2009*. Numismatiska klubben i Uppsala 1969 – 2009. 200 kr

Svensk Numismatisk Tidskrift (SNT)

Kompleta årgångar SNT 1994 – 2013. 100 kr / årgång; SNT 2010, 7 nummer. 50 kr

Register

Wiséhn, E.: *SNT. Register 1972 – 1982*. 1986. 45 kr;

Wilén, A. : *SNT. Register 1983 – 1992*. 1994. 45 kr

Golabiewski, D. : *SNT. Register 1993 – 2002. Ämnes-, titel- och författarregister för hela perioden*. 2004. 50 kr (75 kr)

Holmberg, K. (red.): *Register över Numismatiska Meddelanden I-XL. Utgivna av SNF 1874 – 1995*. 1998. 50 kr (75 kr)

* Pris inom parentes gäller icke medlemmar i SNF. Ev. emballage och porto tillkommer.

Böckerna säljs direkt hos Svenska Numismatiska Föreningen på Banérgatan 17

För öppettider se redaktionsrutan i SNT

Böckerna kan också beställas

Tel.: 08-6675598

E-post: info@numismatik.se

Myntoffer vid thailändska altare

Överallt ser man dem, utsmyckade, vackra thailändska större och mindre utomhusaltare, på gårdar, i gatuhörn och till och med i shoppingcentra. På dem offras mat och dryck samt olika föremål, men det finns även små skålar och burkar där man lägger mynt. Ofta ser man människor stå och be framför dem. De hålls rena och fina och sköts om varje dag.

Buddhismen är Thailands nationalreligion. Den thailändska tideräkningen utgår från Buddhas födelseår, 543 f.Kr, och räknar nu år 2557. Ett årtal man använder både officiellt och internt vid sidan av vårt 2014.

FOTO: MGL.

MGL

Anonyma medlemsavgifter

Svenska Numismatiska Föreningen har även i år fått in ett flertal inbetalningar av årsavgiften 2014 utan angiven avsändare. Kansliet uppmanar därför alla medlemmar att noga ange namn och adress på inbetalningskortet.

Inbetalningskortet ska ha kommit med årets februari nummer. Ni som glömt betala, eller inte fått kortet överhuvudtaget, kan fortfarande göra detta.

Medlemskapet kostar 250 kr per år och då ingår Svensk Numismatisk Tidskrift med åtta nummer. För medlemmar bosatta utanför Sverige är priset högre på grund av portoavgiften, 375 kr.

Plusgiro 150007-3. *Glöm inte ange namn och adress!*

Kan också glädja våra läsare att tillströmningen av nya medlemmar till SNF är god.

SNF:s kansli

Copenhagen Coin Fair 2014

Söndag 2 november · 10-17

Arrangeret af Dansk Numismatisk Forening

Radisson Blu Falconer Hotel
Falkoner Alle 9 · Frederiksberg
Metro Frederiksberg · Bus 9A og 18
Entre kr. 60 DKK

cphcoinfair.dk

**HÅKAN WESTERLUND
MYNTHANDEL**

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER**

Olympiska föremål

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07

Öppet: måndag-torsdag 11-13

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(*uppges samlarområde*)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel. och fax 046-14 43 69
e-post: siv-gunnar@swipnet.se

**ULF NORDLIND
MYNTHANDEL AB**

*Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08-662 62 61
Fax 08-661 62 13*

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNRAR**

*Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur*

www.nordlindsmynt.se

**HB MYNT & MEDALJER
Sveavägen 96**

Box 19 507
S-104 32 Stockholm 19

T-Rådmansgatan (uppgång Handelshögskolan)
☎ + fax 08-673 34 23

*Svenska och utländska mynt, sedlar och ordnar,
militaria och nålmärken, medaljer*

Öppet: vardagar 11-17, fredag 11-15

KUNGL. MYNTKABINETTET

planerar

Myntets dag
söndag den 16 november 2014

tillsammans med
Svenska Föreningen för Historiska Värdepapper
och Stockholms myntklubb

Annons med program i nästa nummer av SNT

**Skarabé
Mynt & Guld AB**
köper och säljer
MYNT, SEDLAR
och MEDALJER
Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031-135 088
skarabe@telia.com - www.skarabe.eu
Öppet: Vardagar 10-18

**SVENSKA FÖRENINGEN FÖR
HISTORISKA VÄRDEPAPPER**

**VÄLKOMNA TILL SFHVs
AUKTION NR 70**

LÖRDAG 29 NOVEMBER 2014

Kl. 11.00

med visning från kl. 10.00

Auktionen hålls på
Sheraton Stockholm Hotel
Tegelbacken 6, Stockholm, Mälarsalong B.

**Inlämning av auktionsobjekt
senast den 27 oktober.**

Kontakta Marita Strandberg
Box 7377, 103 91 Stockholm.
Tel. 08-611 01 10
e-post: info@aktiesamlaren.se

MYNTAUKTION

i Stockholm lördag 15 november 2014

Några mynt vi har sålt tidigare:

(inklusive köparprovision)

Wismar 8 Schilling
1715. Plåtmynt
90.000:-

1 riksdaler 1827
"TROYSKA A55"
35.000:-

Norge. 1 speciedaler
1861 med "B"
2.238.000:-

Norge. 15 rigsbankdaler
(Prinssedel)
187.000:-

Några redan inlämnade mynt till höstens auktion:

Bättre mynt och hela samlingar mottages till höstens myntauktion.

Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom mer än 20.000 kunder i Sverige och utlandet ser varje auktion via vår hemsida och katalogen.

Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17
Fax: 08-643 22 38

E-post: coins@philea.se
www.myntkompaniet.se

MYNTAUKTIONER
I SVERIGE AB

INLÄMNING TILL AUKTION 13

Nu pågår inlämning till vårens auktion, som avhålls i mars.

Som säljare hos oss betalar Du bland marknadens lägsta avgifter och får samtidigt en auktionskatalog av högsta kvalitet, exponering av Dina objekt hos de köpstarkaste spekulanterna såväl i Sverige som internationellt, snabb och säker redovisning, samt ett seriöst och professionellt bemötande.

En stor och viktig nyhet är att vi från och med 2014 finns representerade på den stora, internationella sajten Numisbids. Vi är därmed ett av bara två auktionshus i Skandinavien som är representerade här och det har mycket stor betydelse att vi nu uppträder tillsammans med stora, internationella aktörer.

 NumisBids.com

Tänk på att tidiga inlämningar ger oss bättre tid att göra bra beskrivningar och andra, prishöjande, kompletterande uppgifter. Vi behöver Din inlämning senast under november månad. Kontakta Dan Carlberg (kontaktuppgifter nedan) för en diskussion om hur vi kan göra det bästa av just Din inlämning.

Myntauktioner i Sverige AB
Banérgatan 17 - 115 22 Stockholm
E-mail: info@myntauktioner.se - Telefon: 08-410 465 65
www.myntauktioner.se